

**Yttrande över departementspromemorian Ändringar i fråga om
sysselsättning för asylsökande och kommunplacering av
ensamkommande barn (Ds 2016:21)**

(A2016/01333/I)

Allmänt

I promemorian föreslås bl.a. att det i 3 § lagen (1994:137) om mottagande av asylsökande m.fl. (LMA) ska föras in ett nytt tredje stycke med bestämmelser som rör förutsättningarna för en s.k. anvisningskommun att placera ett ensamkommande barn i en annan kommun (den kommunen kallar jag i fortsättningen för *den andra kommunen*).

Mitt yttrande är begränsat till förslaget som rör 3 § LMA.

Jag motsätter mig i och för sig inte förslaget. Enligt min mening behöver dock bestämmelsen åtminstone delvis formuleras om. Det finns också några frågor som måste övervägas närmare under det fortsatta arbetet med promemorian.

Hur förhåller sig förslaget till principen om barnets bästa?

När det gäller flertalet ensamkommande barn ska Migrationsverket anvisa en kommun som ska ordna boende för barnet. Efter det att Migrationsverket har anvisat en kommun ska det anses att barnet vistas i den kommunen i den mening som avses i 2 a kap. 1 § socialtjänstlagen (2001:453), SoL. Det innebär att det är den kommunen som har det yttersta ansvaret för att barnet får det stöd och den hjälp som han eller hon behöver.¹

¹ se 2 kap. 1 § SoL

I Sverige gäller den s.k. normalitetsprincipen som innebär att samma regler bör gälla alla barn som vistas i landet.² Placering av ensamkommande barn ska således prövas enligt de regler som gäller för andra barn som vistas i landet och som behöver ett boende utanför det egna hemmet. Grundläggande bestämmelser om placering av barn finns i 6 kap. SoL. Det är socialnämnden som ska sörja för att ett barn som behöver vårdas eller bo i ett annat hem än det egna tas emot i ett familjehem, ett hem för vård eller boende, eller ett stödboende för barn och unga i åldern 16–20 år (stödboende).³

Vid en placering av barn med stöd av bestämmelserna i socialtjänstlagen (2001:453), SoL, eller lagen (1990:52) med särskilda bestämmelser om vård av unga (LVU) är utgångspunkten den, förenklat uttryckt, att beslutet om placering ska fattas utifrån vad som är bäst för barnet i det enskilda fallet.⁴

Enligt förslaget ska det i 3 § LMA införas ett nytt stycke, tredje stycket, som begränsar socialnämndens rätt att välja ett boende i en annan kommun.

Den föreslagna bestämmelsen ska gälla endast vid ordnande av boende för ensamkommande barn och den innebär således i sig ett avsteg från den s.k. normalitetsprincipen. Jag kan dock inte se att det enbart på grund av detta finns skäl för mig att avstyrka förslaget.

Förslaget har sin grund i vad som närmast kan beskrivas som organisatoriska och ekonomiska överväganden. Konsekvenserna av förslaget är dock inte lätta att överblicka. I promemorian berörs till exempel inte närmare hur det förhåller sig till principen om barnets bästa. Detta är anmärkningsvärt, inte minst mot bakgrund av att det pågår ett arbete för att göra den s.k. Barnkonventionen till svensk lag.⁵

När ett barn placeras ska nämnden alltid, utifrån principen om barnets bästa, enligt nu gällande regler i första hand överväga om barnet kan tas emot av någon anhörig eller annan närstående.⁶ Förslaget i promemorian innebär en begränsning av denna möjlighet i och med att det ska krävas att om kommunerna inte kan träffa en överenskommelse om att det ensamkommande barnet ska placeras i ”den andra” kommunen är socialnämnden i anvisningskommunen förhindrad att placera barnet där. Det kan t.ex. röra sig om att ett barn t.ex. har en moster eller annan släkting som bor i en annan kommun.

² se bl.a. prop. 2005/06:46 s. 41

³ 6 kap. 1 § SoL

⁴ 1 kap 2 § SoL och 1 § sista stycket LVU

⁵ se bl.a. Barnrättighetsutredningens nyligen framlagda betänkande SOU 2016:19 som för närvarande remissbehandlas

⁶ 6 kap. 5 § SoL

Hur principen om barnets bästa kommer in i bedömningen i detta och i liknande fall har inte berörts i promemorian. Hur barnperspektivet ska beaktas och säkerställas vid tillämpningen av den föreslagna ordningen bör därför utvecklas i det fortsatta lagstiftningsarbetet.

Det finns i den föreslagna bestämmelsen inte några riktlinjer för vad socialnämnden i "den andra" kommunen ska beakta när den tar ställning till anvisningskommunens önskemål om att få placera barnet. Den andra kommunen kan således på mer eller mindre godtyckliga grunder ta ställning till anvisningskommunens förfrågan, låt vara att kommunen vid handläggningen ska iaktta saklighet och opartiskhet.⁷

Det skulle troligen vara av värde för de myndigheter som ska tillämpa bestämmelsen om man i den anger vilka överväganden som den andra kommunen ska göra när den tar ställning till anvisningskommunens förfrågan om placering.

Vilket kommunalt organ ska träffa överenskommelsen placering?

Enligt förslaget är det anvisningskommunen som ska träffa en överenskommelse om placeringen med den andra kommunen. Jag utgår från att det är socialnämnderna i båda kommunerna som ska träffa överenskommelsen. Att det är socialnämnderna i anvisningskommunen och "den andra" kommunen som ska träffa överenskommelsen bör framgå av bestämmelsen.⁸

Bör den föreslagna bestämmelsen föras in i socialtjänstlagen i stället för i LMA?

Den föreslagna bestämmelsen innebär i praktiken en begränsning av socialnämndens rätt att efter en bedömning i det enskilda fallet placera ett barn i en annan kommun. Enligt min mening ligger det därför nära till hands att föra in bestämmelsen i 6 kap. SoL. Om bestämmelsen tas in LMA bör det i socialtjänstlagen föras in en bestämmelse som erinrar om den aktuella bestämmelsen i 3 § tredje stycket LMA.

Länsstyrelsens godkännande

Enligt den föreslagna bestämmelsen kan ett barn placeras i ett boende i en annan kommun utan att kommunen har ingått en överenskommelse bl.a. om "det finns synnerliga skäl, i vilket fall placering efter godkännande från länsstyrelsen får ske i ett annat boende i en annan kommun inom länet".⁹

⁷ 1 kap. 9 § regeringsformen

⁸ se 2 kap. 4 § SoL angående vad som avses med socialnämnd

⁹ se 3 § tredje stycket 2 LMA i den föreslagna lagtexten

Den rent språkliga utformningen av bestämmelsen behöver övervägas ytterligare.

Prövningen av om det föreligger synnerliga skäl är kopplat till att det ensamkommande barnet har ett särskilt vårdbehov. Härmed avses ”tunga specifika vårdbehov på grund av fysiska, psykiska eller sociala problem som kräver särskilda insatser” (promemorian s. 15 och s. 44). Länsstyrelsen kan alltså inte pröva t.ex. om det med hänsyn till barnets bästa finns synnerliga skäl för att placera barnet i den andra kommunen”. Länsstyrelsens prövning av om det finns synnerliga skäl är således starkt begränsad. Den begränsningen bör komma till uttryck i lagtexten.

Såvitt jag förstår ska länsstyrelsen inte göra en prövning i sak av barnets vårdbehov utan länsstyrelsen ska närmast ta ställning till om anvisningskommunen har gjort en bedömning av om det föreligger ett sådant särskilt vårdbehov som avses i bestämmelsen och om anvisningskommunen inte skäligen kan förväntas tillhandahålla sådan vård.¹⁰

Även om länsstyrelsens prövning har karaktären av en formell prövning fordras det särskild kompetens för att bedöma bl.a. om vårdbehovet skäligen borde kunna tillgodoseas i anvisningskommunen. Det kan diskuteras om inte Inspektionen för vård och omsorg (IVO) skulle vara mer lämpad än länsstyrelsen att pröva saken.

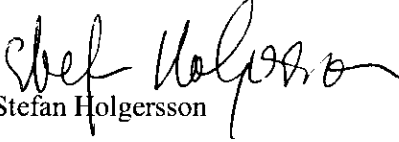
Länsstyrelsens godkännande kan avse en placering i en kommun inom länet. Jag anser att den föreslagna begränsningen av länsstyrelsens möjlighet att lämna ett godkännande inte är sakligt motiverad. Det finns sannolikt situationer då begränsningen kan leda till ett resultat som inte är i överensstämmelse med barnets bästa.

Sekretessfrågor

När länsstyrelsen prövar en framställning om godkännande av en placering av ett ensamkommande barn i en kommun torde det vara ofrånkomligt att länsstyrelsen får ta del av uppgifter som omfattas av sekretess hos socialnämnden. I promemorian berörs inte vilka regler om sekretess som ska gälla hos länsstyrelsen för de uppgifterna. Frågan måste belysas under det fortsatta arbetet med förslagen i promemorian.

Om det inte ska vara en uppgift för socialnämnderna i respektive kommun att träffa särskilda överenskommelser om placering bör det i det fortsatta lagstiftningsarbetet klarläggas vilken möjlighet socialnämnden har att lämna uppgifter till ett annat organ inom kommunen.

¹⁰ Promemorian s. 44

Stefan Holgersson

Remissen har föredragits av byråchefen Carl-Gustaf Tryblom